

Stanovisko verejného ochrancu práv k dodržiavaniu práva na osobnú slobodu, práva na ochranu pred mučením, neľudským a ponižujúcim zaobchádzaním v podmienkach polície

V situáciách, pri ktorých dochádza k priamemu stretu občana s donucovacou mocou štátu je nutné, aby štát zabezpečil dostatočné záruky proti zneužitiu výkonnej moci a extenzívnemu použitiu sily alebo obmedzenia, ktoré sú neprimerané cieľu, na ktorý majú byť použité. Medzi tieto záruky patria aj oprávnenia verejného ochrancu práv. Ten môže preskúmať podnety, s ktorými sa na neho obracajú osoby, ktoré boli obmedzené na osobnej slobode, prípadne ktoré boli podrobené použitiu donucovacích prostriedkov zo strany polície, či príslušníka ZVJS. Takéto prípady sa každoročne objavujú v portfóliu podnetov preskúmaných verejným ochrancom práv. Nebolo tomu tak inak ani v roku 2022.

Policaji nevysvetlili vyše 12 hodín obmedzenia slobody človeka

Verejnej ochrankyni práv adresoval v roku 2019 svoj podnet podávateľ, ktorý namietal, že ho policajti počas zadržania udierali a kopali.¹ Podávateľ bol políciou obmedzený na slobode 02.12.2015 v podvečer a až 06.12.2015 bol prijatý do výkonu súdnej väzby v Bratislave. V podaní uvádzal, že bol umiestnený na policajnom útvere okresného riaditeľstva Policajného zboru, avšak nie v cele policajného zaistenia, ale vo vyhradenom (určenom) priestore. Podávateľ uviedol, že mal byť v určenom priestore umiestnený dva dni, že bol podrobený vyšetreniu röntgenom a malo mu byť podané prehľadadlo proti jeho vôli, kvôli existencii podozrenia, že skonzumoval drogy. Okrem toho, podľa slov podávateľa, mu policajti mali zatláčať oči, použiť slzný sprej a vyštíepiť mu zuby. V danom prípade polícia nepoprela použitie donucovacieho prostriedku, avšak odmietla rozsah zranení, ktorý osoba uvádzala v podaní. Polícia pripustila, že pri predvádzaní došlo k zraneniam ako tržná rana na čele, odreniny na oboch lakťoch a odrenina na ľavom kolene, a že podozrievala osobu z prehltnutia vrečka pervitínu. Z lekárskej správy vyplynulo, že žiadne cudzie teleso sa v tele osoby nenašlo.

Pri preskúmaní podnetu som zistil zásadné nedostatky v úradných záznamoch zo zadržania podávateľa, ale aj v dokumentácii, ktorá mala slúžiť na zaznamenanie informácií o mieste, kde sa tento pán počas zadržania nachádzal. Pri preverovaní samotného zadržania neboli policajti schopní uniesť dôkazné bremeno a preukázať, že donucovacie prostriedky, ktoré voči zadržanému pánovi použila policajná hliadka,

¹ Správa o činnosti verejného ochrancu práv za rok 2022, s. 15-16, dostupné online na : https://vop.gov.sk/wp-content/uploads/2023/04/Sprava_2022_final2.pdf.

ktorá na miesto dorazila ako druhá, boli primerané okolnostiam. Navyše z dostupných záznamov nebolo vôbec zrejme, ako dlho mal podávateľ nasadené putá.

Ďalšie nedostatky sa týkali aj samotného umiestnenia na policajnej stanici. Bolo zrejmé, že podávateľ nebol umiestnený v cele policajného zaistenia, ale v tzv. vyhradenom priestore, ktorý zákon nepozná. Umiestňovanie osôb v určených (vyhradených) priestoroch útvaru Policajného zboru je však nežiadúcou praxou. Vyhradené priestory totiž nie sú na účely zaistenia osoby riadne vybavené a nespĺňajú podmienky, ktoré si stanovil samotný Policajný zbor.

Dôležitosť riadne udržiavaných záznamov o obmedzení osobnej slobody má zásadný význam. Policajti musia byť schopní preukázať dokumentom alebo iným spôsobom, že zadržanie a následné obmedzenie osobnej slobody bolo v súlade s vnútroštátnymi postupmi. V tomto prípade ale obvodné oddelenie Policajného zboru **nevedelo zdokladovať, kde sa podávateľ nachádzal takmer celý deň, konkrétne v čase od 01:00 hod do 22:45 hod.**

Konštatoval som preto **porušenie práva na osobnú slobodu a práva na ochranu pred mučením, neľudským a ponižujúcim zaobchádzaním.** Zároveň som obvodnému oddeleniu odporučil, aby umiestňovali osoby do vyhradených priestorov len v nevyhnutných prípadoch a na nevyhnutný čas, ale nikdy nie cez noc. Tiež som odporučil, aby zaznamenali dôvody neumiestnenia do cely policajného zaistenia, detailne zaznamenávali čas a dĺžku použitia donucovacích prostriedkov a čo najpresnejšie opísali konanie osoby, ktoré vyvolalo potrebu použitia donucovacích prostriedkov. Všetky navrhnuté opatrenia boli prijaté.

Policajný zásah polície voči Rómom v obci Milhošť

Európske centrum pre práva Rómov podalo verejnej ochrankyni práv podnet na prešetrenie incidentu z 23.07.2019.² Z obsahu podnetu vyplýva, že dvaja rómski chlapci vo veku 17 a 18 rokov boli zadržaní políciou v miestnom pohostinstve a následne boli zbití niektorými zo zasahujúcich policajtov priamo na mieste, ako aj následne na Obvodnom oddelení Policajného zboru v Čani.

Verejný ochranca práv, vzhľadom na všetky preskúmané skutkové a právne dôvody dospel k záveru, že policajný zákrok príslušníkov Obvodného oddelenia Policajného zboru a príslušníkov služobne zaradených do pohotovostnej motorizovanej jednotky **nebol primeraný a spôsobom,** akým bol uskutočnený, došlo k **porušeniu práva na ochranu pred mučením, neľudským zaobchádzaním a ponižujúcim zaobchádzaním,** ktoré vyplýva z čl. 3 Európskeho dohovoru o ľudských právach.

² Podnet zo dňa 01.08.2019 evidovaný pod sp. zn. 3228/2019/VOP.

Postupom zasahujúcich policajtov bol dotknutý i jeden maloletý. Verejný ochranca práv dospel k záveru, že **nedostatky úradných záznamov o použití donucovacích prostriedkov** voči tomuto maloletému dosiahli intenzitu porušenia práva na ochranu pred mučením, neľudským zaobchádzaním a ponižujúcim zaobchádzaním.

Verejný ochranca práv navrhol vyvodiť voči príslušníkom pohotovostnej motorizovanej jednotky **disciplinárne dôsledky z porušenia základných práv a slobôd**, ku ktorému došlo počas policajného zákroku.

Verejný ochranca práv taktiež navrhol

- a. **preškoliť príslušníkov** pohotovostnej motorizovanej jednotky k téme dodržiavania a ochrany základných práv a slobôd pri používaní donucovacích prostriedkov,
- b. poučiť príslušníkov pohotovostnej motorizovanej jednotky **o dôležitosť detailného zaznamenávania údajov súvisiacich s obmedzením osobnej slobody** osôb a zabezpečiť, aby úradné záznamy spĺňali tie náležitosti, ktoré vyžadujú medzinárodné ľudskoprávne štandardy tak, aby z nich boli zrejmé:
 - miesto, kde je osoba obmedzená na osobnej slobode umiestnená a celkový čas, ktorý osoba strávila na tomto mieste,
 - časové rozpätie (začiatok a koniec) použitia donucovacích prostriedkov,
 - v prípade, ak je osoba počas pobytu na policajnom útvare spútaná, individuálny dôvod, pre ktorý došlo k spútaníu tejto osoby, celkový čas po ktorý bola spútaná a či táto potreba spútaníu bola priebežne hodnotená.

Aj na základe týchto zistení verejný ochranca práv odporúča, aby Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky venovalo opatreniu odporúčanému opakovane verejnými ochrancami práv obstaráť telové kamery prioritnú pozornosť a v čo najbližšom čase zabezpečilo plošné zavedenie telových kamier pre Policajný zbor v takom rozsahu, aby bolo technicky možné vyhotovovať obrazovo-zvukový záznam z každého služobného zákroku, pri ktorom dochádza k zásahu do základných práv a slobôd fyzických osôb.

Bratislava 8. júna 2023

JUDr. Róbert Dobrovodský, PhD., LL.M. (Tübingen)
verejný ochranca práv, v. r.